

Берестенніков Дмитро Степанович — мисливствознавець та директор Чорноморського заповідника

Дмитро Черняков

*Чорноморський біосферний заповідник НАН України (м. Гола Пристань)
E-mail: scirtopoda@gmail.com; orcid: 0000-0001-6050-5973*

CHERNYAKOV, D. Berestennikov Dmytro Stepanovich, a game expert and director of the Black Sea Reserve. — Dmytro Berestennikov, after a significant game expert activity, had left Moscow and connected his life with nature conservation. From 1962 he was director of the Black Sea State Reserve, a position he held until 1975. After that he continued to work in the reserve until his retirement in 1978. Dmytro Stepanovych's scientific interests were based on his specialty and consisted of enriching the fauna, acclimatization and breeding of game animals. His most significant scientific publication is the species list of mammals of the reserve published in 1977. Dmytro Berestennikov passed away in 2002.

Біографічні деталі

Дмитро Берестенніков народився 15 вересня 1910 р. у с. Кутулик Аларського району Іркутської обл. у сім'ї селянина. У 1930 р. здобув спеціальність вчителя, і в 1933 р. вступив до Іркутського хутрового інституту, який 1934 р. був об'єднаний з Московським зоотехнічним інститутом, і Дмитро Степанович був переведений до Московського інституту, який закінчив 1937 р., здобувши спеціальність «біотехнік — мисливствознавець» вищої кваліфікації. Для роботи на Крайній Півночі був відправлений на курси підготовки до Ленінградського зоотехнічного інституту, який закінчив у травні 1938 р.

Після курсів працював начальником Пурівської промислово-мисливської станції, потім старшим мисливствознавцем Ямало-Ненецької мисливської контори (м. Салехард). У липні 1941 р. мобілізований до діючої армії, на Ленінградський фронт. Там потрапив у полон, утік й приєднався до партизанського загону. Після розформування загону залишений в м. Дісні для відновлення там Радянської влади і призначений директором Дісенської (Полоцьк) середньої школи, де працював до червня 1945 р.

Рис. 1. Дмитро Берестенніков на засіданні з нагоди 50-річчя Чорноморського заповідника (Архів ЧБЗ; 1977 р.)

З 1945 по 1948 р. працював директором Ілімського державного ондатрового промислового господарства (Іркутської обл.). У 1948 р. переведений до Москви, призначений старшим мисливствознавцем Всесоюзної ондатрової контори Міністерства заготівель СРСР. У 1950 р. на особисте прохання переведений на роботу в Леб'язівський (с. Леб'язе Курганської обл.) ондатровий коопзвірпромгосп, де працював до 1962 р. директором.

5 квітня 1962 р. Д. С. Берестенніков зарахований на посаду завідувача наукової частини Чорноморського заповідника, з 1968 р. призначений його директором. З листопада 1975 р. переведений на посаду старшого наукового співробітника. У 1978 р. пішов на пенсію. Помер 7 червня 2002 р.

Ключові доробки в галузі теріології

У 1970 р. в Інституті зоології ім. І. І. Шмальгаузена захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук «Порівняльна екологія популяції ондатри Пониззя Дніпра та лісостепу Заураля».

Із 1962 р. у Чорноморському заповіднику тривали роботи з акліматизації та збагачення «корисної» фауни. Майже 15 років тривали спроби (в основному, невдалі) переселення зайця біляка, ондатри, кроля дикого, байбака та інших видів до півдня України. Спільно з О. Гізенком та В. Самошем підготував монографію «Ондатра» (Берестенніков *et al.* 1969).

Особлива увага надавалася розселенню оленів асканійського стада з урочища Буркути до лісостепових заповідних ділянок.

Головним куратором цієї теми був Берестенніков. Чисельність оленів після їхньої акліматизації на Кінбурнському півострові різко зросла, вони стали завдавати значної шкоди фітоценозу піщаного лісостепу, і тому було прийнято рішення про скорочення їхньої чисельності (Берестенніков 1968, 1977). У 1970–1975 рр. за офіційними даними було відстріляно приблизно 400 оленів. У наступні 15 років їхня чисельність залишалася стабільною, 100–150 особин. Наприкінці 1980-х та на початку 1990-х років почалося різке зниження чисельності оленів на Кінбурні (Селюніна 2014).

Під керівництвом Дмитра Степановича Берестеннікова щорічно проводилися роботи з регулювання чисельності хижаків, профілактичні заходи щодо сказу, що знайшло відбиток у Літописях природи Чорноморського заповідника.

Рис. 2. Дмитро Берестенніков під час обліку оленів на Солонозерній ділянці заповідника, 1970 р. (Архів ЧБЗ).

Чесноти, захоплення, суспільна робота

Дмитро Степанович був активним прибічником здорового способу життя та фізичної культури. Співробітники управління заповідника в перерву з захопленням грали в волейбол, для цього поруч із садибою заповідника був споруджений волейбольний майданчик, що зберігався до 1990-х років. З ранньої весни до пізньої осені він загартовував себе плаванням у Дніпрі, підтримував співробітників, які займалися фізкультурою.

Має бойові нагороди за участь у партизанському русі.

Література

- Берестенников, Д. С. 1967. Экология популяции ондатры в Низовьях Днепра. *Тезисы докладов научной конференции, посвященной 40-летию Черноморского заповедника АН УССР*. Наукова думка, Київ, 13–16.
- Берестенников, Д. С., А. И. Гизенко, В. М. Самош. 1969. *Ондатра*. Наукова думка, Київ, 1–90.
- Берестенников, Д. С. 1968. Олень пятнистый в Черноморском госзаповеднике. *Вестник зоологии*, № 1: 30–36.
- Берестенников, Д. С. 1977. Млекопитающие Черноморского заповедника. *Вестник зоологии*, № 2: 12–17.
- Селюніна, З. В. 2014. Зміни складу теріофауни регіону Чорноморського заповідника в результаті інвазії видів (історія вивчення ссавців та господарського освоєння регіону). *Праці Теріологічної школи*, 12: 13–22. <http://doi.org/10.15407/ptt2014.12>
- Черняков, Д. О. 2007. *Очерк истории Черноморского заповедника*. ХГТ, Херсон, 1–64.

ЧЕРНЯКОВ, Д. Берестенніков Дмитро Степанович — мисливствознавець та директор Чорноморського заповідника. — Дмитро Степанович Берестенніков після значної мисливствознавчої діяльності назавжди покинув Москву та зв'язав своє життя із заповідною справою. З 1962 р. він — директор Чорноморського державного заповідника; на цій посаді перебував до 1975 р. Після цього працював у заповіднику до виходу на пенсію в 1978 р. Наукові інтереси Дмитра Степановича базувалися на його спеціальності та полягали в збагаченні фауни, акліматизації та розведенні мисливських звірів. Найбільш значуща наукова публікація — це видовий список ссавців заповідника (огляд 1977 р.). Пішов з життя Дмитро Степанович Берестенніков у 2002 р.